

Problematika črnih gradenj v občini Moste-Polje

ZRUŠENE IN ZASUTE ŽELJE

OSVETLITEV DOGODKOV V POLJU AVGUSTA LETOS, KO SO PORUŠILI ŠE NEDOGRAJENO HIŠO PETRA JAMŠKA - DVE RESNICI ENA LAŽ - KRIVCI SO, VENDAR JIH NI NIKJER

EDINA REŠITEV - GRADITI

Petra Jamška sem našel tam, kjer je še pred tedni stala njegova hiša - črna gradnja. Bilo je tam tudi več drugih ljudi. Niso vpili in grozili, bili so tihi, morda nemi nad tem, kaj se je zgodilo. Peter je bil zelo nezapljudljiv. Ni in ni mogel verjeti, da bi rad le podrobneje zvedel, kaj se je zgodilo. Kasneje je privolil in ustrel gel prošnji, da mi pove stvari, ki so se vleklo že nekaj let nazaj.

Nsk: Kako sta se z ženo odločila za gradnjo?

Jamšek: Po poroki sem živel pri ženinih starših. Nismo se razumeli in razmere so postajale navzdružne. Bilo je vse več preprirov, nekajkrat zelo grobih. Zato sem se odločil, da skupaj z otrokom odidem k svojim staršem. Tudi tukaj nisem našel miru, ker je žena vzela otroka k sebi. Bil sem nemiren in nestrpen, brez njiu nisem mogel živeti. Edino, kar je ostalo, je bilo to, da se ponovno vrnem. To sem tudi storil. Vsa prizadevanja so bila zaman. Miru ni bilo in vse skupaj je postalo tako kočljivo, da sva se z ženo skoraj ločila.

Nsk: Zena je bila takrat še skoraj dve leti zaposlena v Papirnici Vevče - zakaj ni zaprosila za stanovanje?

Jamšek: To je storila. V tovarni, ki ima že tako nemajhne probleme

secev kasneje so me poklicali na upravo inšpekcijskih služb. Zaradi črne gradnje. Inšpektorju Kranjcu sem povedal, v kakšnih težkih razmerah živim. Dejal mi je, da z gradnjo ni mogoče nadaljevati, ker je proti zakonu.

Nsk: Nekaj ste imeli vendar že zgrajenega.

Jamšek: Da, imel sem narejene temelje in obodne stene. Tudi inšpektorju Kranjcu sem povedal, da moram nadaljevati in si ustvariti dom. To ni bil znak trmoglavosti. Bil sem prisiljen. Ker sem s svojim delom prekršil zakonska določila, me je sodnik za prekrške kaznoval z denarno kaznijo.

Nsk: Vedeli ste, kaj delate in tudi to, da je vaš postopek nezakonit. Zakaj ste nadaljevali?

Jamšek: Ne razumete me. To je bila agonija. Neizmerna želja, da si postavim dom, zagotovim mirno življenje in ohranim družino. Vedno sem bil pošten, morda včasih nagle jeze. Sicer pa, saj veste, kaj so fantovska leta. Človek se umiri. Skorajda je razpadla zakonska zveza, verjetno bi bil tudi ob otroka. To pa sta bili dve stvari, ki jih nisem mogel izgubiti. In zakaj res ne razumete, da že to lahko človeka spravi v obup.

Nsk: Omenili ste, da vam je neki prijatelj obljubil pomoč, češ da pozna nekoga na občini, ki bi vam bil

moč inšpektorja Kranjca ni prišla. Zena je obiskala tudi predsednika Mačka. Ob tem ga je spominjala na dana obljubo materi. Zanikal je. Predsednik ji je svetoval, da bi občina odkupila moje zemljišče in mi prodala zazidljivo parcelo. Morali pa bi prodali vso družinsko zemljo. S tem se drugi člani gotovo ne bi strinjali. To je bilo neizvedljivo. Tudi cena je bila preniška. Za nakup nove parcele bi moral plačati skoraj štirikrat več za kvadratni meter.

Nsk: Iz pogovora je moč razbrati, da je velikokrat prosila žena. Zakaj ste pošiljali njo in niste hodili sami?

Jamšek: Vse to je bila živčna vojna. Preprosto sem se bal, da se v kočljivih trenutkih ne bi uspel obvladati in bi tako pokopal še tisto upanje, ki sem ga gojil v sebi.

Nsk: Kako so se vrstili dogodki nekaj dni pred rušenjem?

Jamšek: Odločbo o rušenju sem dobil nekaj dni pred izvršitvijo. Moram povedati, da je predsednik Maček že julija meseca dejal ženi, naj sam začnem z rušenjem in da material lahko odpeljem na ponujeno parcelo, ki naj bi jo zamenjali za našo.

Nsk: Kako ste se odločili?

Jamšek: V kletne prostore sem se že vselil, pa tudi sicer nisem mogel začeti podirati tega, kar sem zgradil sam. Verjemi, podirati svojega truda in želja nisem in nisem mogel.

Nsk: Na dan, ko so vam podrli še nedograjeno hišo, torej pred nekaj tedni, se je verjetno dogajalo marsikaj.

Jamšek: Bilo je težko, hudo in mučno. Prišli so delavci podjetja Snaga in miličniki postaje milice Polje. Le-ti so zahtevali, da se izseliva. Bil sem zbežan. Žena ni hotela zapustiti kletnih prostorov. Dejal sem, da me lahko tudi zaprejo, vendar žene nisem mogel prepovoriti. Vedela sva, da se bova povrnila v teža-ve izpred let, če nama porušijo to, kar nama je pomenilo vse. Upanje pa je splahnevalo. Resničnost j čedalje bolj oklepala prizorišče.

Nsk: Kaj ste kljub temu storili?

Jamšek: Nič nisem mogel. Miličniki so mi svetovali, naj pregovorim ženo, ker oni ne želijo uporabiti sile. Nisem uspel. Kasneje sta prišli socialni delavci in ženo odpejali. Sam pa sem se še zadnjič namenil k predsedniku Mačku. Na poti tja sva se srečala z ženo. Odsla sva skupaj. Predsednika nisva uspela dobiti takoj. Nazadnje naju je sprejel.

Nsk: Kaj se je dogajalo pri predsedniku Mačku?

Jamšek: Povedal mi je, da je bilo to, kar sem delal, nezakonito. Hkrati me je vprašal, zakaj nisem zaposlen.

Nsk: Niste zaposleni? Kako to?

Jamšek: Moral sem vračati usluge zidarjem, ki so mi pomagali pri gradnji. To mi je onemogočalo redno zaposlitev.

Nsk: To ste verjetno povedali tudi predsedniku Mačku. Ste ga nato prosili, naj vam vendar pomaga?

Jamšek: Vprašal sem ga, če ima srce. Pogovor je bil kratek. Bil sem na koncu z živci. Ženi se moram zahvaliti za vso tisto mirnost, ki sem jo uspel zbrati. Predsednik mi je namreč povedal nekaj besed, ki jih ne želim ponoviti. Z ženo sva nato odšla. Medtem pa so nama v Polju podirali dom. Ostale so le zrušene in zasute želje.

OBLJUB NI BILO

Predsednik Maček se je odzval naši želji, da glede rušenja v Polju pove kaj več, kot tudi nasploh o problemu črnih gradenj v naši občini.

Nsk: Kakšen je po vašem mnenju osnovni problem črnih gradenj?

Predsednik Maček: Le-te nam tudi onemogočajo predvideni razvoj mesta. Črne gradnje so v nasprotju z zakonodajo, hkrati pa črnograditelji rušijo red, za katerega sta odgovorna občinska in mestna skupščina oziroma njihove službe. V naši občini smo že pred leti sprejeli ostre ukrepe in ob tem so bile službe zadolžene storiti vse, da bi preprečili črne gradnje.

Nsk: Dejali ste, da ste že pred leti ostro ukrepali. Vendar vemo, da se je število črnih gradenj v zadnjih letih močno povečalo. Kaj so delale pristojne službe in kje so vzroki za današnje stanje?

Predsednik Maček: Zaradi pomanjkljive zakonodaje in nizkih sankcij ni bilo moč zatreti črnih gradenj. Tudi zemljiška politika in to, da je zemlja postala-vir špekulacij ter preprodaj, ne da bi za to vedela občina - vse to je stopnjevalo črne gradnje.

Nsk: Katere službe so odgovorne za red glede črnih gradenj?

Predsednik Maček: Mestne inšpekcijske službe. Te so tudi ustavljale črnograditelje in sodniki so jih kaznovali v skladu z zakoni.

Nsk: Kakšen je bil socialni položaj teh ljudi?

Predsednik Maček: Med črnograditelji je velika socialna razlika. Tako gradijo delavci in tudi tisti, ki imajo »večje dohodke«.

Nsk: Ali je med temi kdo, ki ima vidnejši družbenopolitični položaj?

Predsednik Maček: Ne vem, vendar socialni položaj nikakor ne more biti merilo. Gre za to, ali bomo naredili red ali pa bomo podpirali socialno demagogijo.

Nsk: Prvega julija je bil sprejet nov republiški urbanistični zakon. Kakšne možnosti dopušča črnograditeljem in kakšne možnosti odpira odgovornim službam?

Predsednik Maček: Črnograditeljem po novem zakonu ne bo lahko. Službam pa omogoča večje možnosti hitrejšega ukrepanja ter ostreje kazni. Tudi kazni so višje, saj predvideva zakon kazen od enega milijona starih dinarjev in zapor do več mesecev. Sankcije bodo izvajale mestne inšpekcijske ob vsej podpori občinskih služb. Povedati moram, da smo ob ukrepih v Ljubljani dobili podporo tistega dela obččanov, ki se zavzema za red in zakonitost.

Nsk: Kakšna je usoda 800 črnograditeljev v naši občini, ko ste sprejeli te ukrepe?

Predsednik Maček: Veliko se ne da uraditi. Preverili bomo črne gradnje in tiste, ki se jih bo dalo legalizirati, vključiti v dosedanje zaidalne načrte. Vse ostale pa bomo rušili, če se bo pokazala potreba po novih objektih ali cestah. Črnograditelji v teh primerih ne morejo računati na odškodnino. Posebnost novega zakona je tudi v tem, da prepoveduje črnograditelju priključitev vseh komunalnih storitev.

Nsk: Veliko je takih graditeljev, ki gradijo hiše na svoji zemlji.

Predsednik Maček: Med ljudmi je zelo razširjeno mnenje, da pač na svoji zemlji lahko veliko delajo - tudi gradijo brez ustreznih dovoljenj. Ti ljudje se seveda ne ozirajo na širše družbene potrebe. Gradijo pa tudi zato, da se izognejo plačilu komunalnega prispevka, ki je v legalnih gradnjah kar običuten.

Nsk: Verjetno imate več podatkov o prepovedanih gradnjah. Kako bi ocenili hiše črnograditeljev, mislim po kvalitativno?

Predsednik Maček: Ugotovljamo, da gre za solidno grajene objekte, večkrat tudi zelo drage. Tako bi marsikdo s tem denarjem lahko dobil najemniško stanovanje, morda pa tudi kupil montažno hišo v Zalogu.

Nsk: V preteklosti so črne gradnje zaradi objektivnih vzrokov rasle kot gobe po dežju. Najbrž je tako tudi danes. Kaj kanite storiti?

Predsednik Maček: Da, nismo bili dosledni. V prihodnje bomo spoštovali zakon. Mar naj dopustimo zmedo? Lahko bi imeli tako velike težave, da bi jih bilo težko rešiti.

Nsk: Jamškov primer je sprožil več polemik, razprav. Predsednik Maček, ali ste vedeli, da Jamšek kljub prepovedi gradi?

Predsednik Maček: Vedeli smo. V tej stvari, ki je bila nedavno v Polju, so igrali glavno vlogo zakoni. Bilo je več opozoril, vendar vsa zaman.

Nsk: Peter Jamšek mi je povedal, da je moral prenehati graditi po vašem ukazu. Je to v vaši pristojnosti?

Predsednik Maček: Je. Bilo pa bi boljše, če bi to storil inšpektor. Ta ob koncu tedna ne spremlja gradenj. Jamšek pa je večinoma gradil ob sobotah in nedeljah.

Nsk: Jamškovi so vas večkrat prosili, da posredujete pri izdaji gradbenega dovoljenja. Ob nekem obisku - takrat je potekalo sporazumevanje z lastniki zemlje, čez katero ste širili in asfaltirali cesto - ste menda materi Petra Jamška obljubili, da lahko gradi naprej. Je to res?

Predsednik Maček: Ni bilo nobenih obljub, pač pa ponudba za zamenjavo zemljišča, tako da bi občina odkupila celotno zemljišče, ki ga poseduje družina Jamšek. Za kvadratni meter smo nameravali plačati od 8 do 10 dinarjev. To smo Jamšku ponudili letos, ko je postalo že zelo sporno, koliko časa bo še stala njegova nedograjena hiša - črna gradnja.

VSE JE BILO PO ZAKONIH

Predsednika Mačka smo zaprosili, naj pove nekaj podatkov o prošnjah, ki jih je Peter Jamšek poslal občini. Na pomoč je priskočila Jelka Pečar, tajnica občinske skupščine Moste-Polje. Povedala je, da so prvo prošnjo prejeli že leta 1969. Potem so prošnje prihajale v daljših ali krajših časovnih obdobjih. Na vse Peter Jamšek ni dobil odgovorov. Vedno pa je bilo poudarjeno, da je to zeleni pas, namenjen za rekreacijo in ostalo. Medtem je tekkel tudi inšpekcijski postopek.

Nsk: V formulaciji odločbe o ustanovitvi gradnje je tudi zapisano, da mora Peter Jamšek prenehati z gradnjo, dokler si ne pridobi ustreznega lokacijskega dovoljenja. Ali inšpekcijska služba ni vedela, da je to področje nezazidljivo in zato ni mogoče dobiti gradbenega dovoljenja?

Predsednik Maček: Ta služba je bila seznanjena s tem.

Nsk: Zakaj potem tako dvočlona formulacija, ki vsekakor daje upanje?

Predsednik Maček: To je splošna formulacija, ki velja za Jamška in za

vse druge. Inšpektor je postopal v skladu s pravili, s katerimi je določena tudi njegova pristojnost. Zato pa se tudi ne sme spuščati v presojo.

Nsk: Inšpekcijska služba je v končni fazi, točneje rečeno so sprejetju novega republiškega zakona, vso zadevo odstopila občini. Kaj ste storili za morebitno preprečitev rušenja?

Predsednik Maček: Občinski upravni organi so konec meseca julija zaprosili ljubljanski urbanistični zavod kot strokovno organizacijo, da čimprej ugotovi, ali je gradnja Petra Jamška mogoča. Dobili smo odgovor, da gradnja ni mogoča, ker je v tako imenovanem zelenem pasu. Nato je upravni organ izdal odlok o dovolitvi rušenja, s katero se je izvršila odločba uprave inšpekcijskih služb o odstranitvi nedovoljene gradnje, na stroške graditelja. Na koncu je Jelka Pečar poudarila, da so pred rušitvijo hoteli poiskati rešitev. Ni je bilo.

POKLIČEJO NAS, KO JE ŽE PREPOZNO

Ob zadnjih trenutkih, tik pred tem, ko so delavci podjetja Snaga začeli rušiti, so poklicali tudi socialni delavci. Ena od teh je Jelka Vlacyh. Povedala je, da je težko delati hkrati z zakoni in ljudmi.

Pokličite nas, ko je že prepozno in takrat lahko le mirimo in prosimo, kaj več tako ne moremo. O težkih socialnih razmerah Petra Jamška nismo vedeli ničesar.

Nsk: Kaj bo socialna služba ukrenila v bodoče, da se Jamškova družina ne bo več soočala s tragedijami, kot je bila zadnja?

Jelka Vlacyh: Ni vse v naših rokah. Takoj po rušenju smo odšli k ženinih staršem, da so ju vzeli nazaj; in seveda tudi otroka. Naša socialna služba bo dala tudi priporočila za stanovanje, kar bo storila tudi krajevna skupnost Polje. V bodoče bomo spremljali to družino. Potrebno ji je namreč humano pomagati, da si pridobi primerno stanovanje in se tako reši težav.

Nsk: Po vašem mnenju ali pa po človeški plati - kaj in kako bi se morali ravnati ljudje, da do takih tragedij ne bi prišlo?

Jelka Vlacyh: Obratovati bi se morali na krajevno skupnost, delovne organizacije in vse druge pristojne službe. Obveščeno o novih zakona

napol mrtev polž. Za tragedijo v Polju ni kriv samo Peter Jamšek - počastnost, birokratizem, monopolsnost in samovoljnost služb, ki se ukvarjajo z izdajanjem gradbenih dovoljenj in drugim? Vse to ima tudi pri tem dogodku negativne posledice. Zanimivo je tudi to, da socialna služba o velikih težavah, s katerimi se je soočala Jamškova družina, ni vedela ničesar. Ukrepali in pomagali bodo lahko zdaj, ko je družinska tragedija končana.

Peter Jamšek je brez doma. Pri črnograditeljih ne gre vedno za to, kako na čimlažji način priti do strehe nad glavo. Večkrat je to preprosto nuja in potreba. V vseh delovnih organizacijah v občini imajo številne prošnje za stanovanja. Koliko pa je tistih, ki so mladi in si niti ne upajo prositi za to, ker so v delovni organizaciji morda le leto, dve.

Napake so povsod, zato se je potrebno bojevati, opozarjati nanje, javno, odkrito; in krivce kaznovati. Tudi to, kar se je zgodilo v Polju, se ne bi smelo zgoditi letos; pač pa pred dvema letoma, ko si je Jamšek izkopal jamo za hišo. Takrat bi mu jo morali zasuti.

S Petrom Jamškom sva se dolgo pogovarjala. Odsel sem, ko je bilo že pozno. Jamškova, utrujena od dogodkov zadnjih dni, sta se odpravila spat na posteljo v kuhinji, kamor so ju sprejeli ženinini starši.

Njun štiriletni sin pa je legel poleg nju na tla na napihnjeno blazino. Jutri jih je namreč čakal nov dan. Ne vesel, kot že tolikokrat poprej.

Razgovor vodil in zapisal
MARJAN ROGELJ

HUDI ČASI ZA ČRNOGRADITELJE

Republiška skupščina SR Slovenije je konec meseca junija sprejela zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o urbanističnem načrtovanju. Spremembe ozioroma dopolnitve zakona so narekemale potrebe po večjem redu na področju urbanizma. Novosti tega zakona so naslednje:

- občinska skupščina lahko z odlokom uvede splošno prepoved prometa z zemljišči, prepoved parcelacije ali prepoved graditve in spremembe kulture zemljišča na posameznih območjih, za katere je predvidena ali izdelava zazidalnega načrta ali uvedba razlastitve zemljišč za potrebe stanovanjske in komunalne graditve;

- urejene so pristojnosti občinskega upravnega organa za urbanizem in občinske (mestne) urbanistične inšpekcijske glede odstranitve objekta, ki ga nekdo gradi brez lokacijskega dovoljenja ali potrdila;

- kodificirana je prepoved o priključitvi objekta, za katerega ni bilo izdano lokacijsko dovoljenje za komunalne naprave;

- predpisan je vpis znanbe v zemljiško knjigo tistih objektov, ki so bili zgrajeni brez lokacijskega dovoljenja, pa niso bili odstranjeni;

- uvedene so posebne hišne številke za objekte, ki so zgrajeni brez lokacijskega dovoljenja;

- postavljene so ostrejšee kazni za kršitelje teh zakonskih določil. Tako npr. zakon določa, da se posameznik, ki gradi brez lokacijskega dovoljenja in potrdila, kaznuje za ta prekršek z denarno kaznijo do 10.000 dinarjev in z zaporom do 30 dni. Prav tako zakon določa, da se do 50.000 dinarjev kaznuje delovna organizacija, če priključi na javno komunalno napravo objekta, za katerega ni bilo izdano lokacijsko dovoljenje ali potrdilo. Do istega zneska se kaznuje tudi delovna organizacija, ki odobri kredit iz družbenih sredstev za gradnjo, za katero ni bila izdana potrebna dokumentacija.

glede stanovanj, je bilo veliko delavcev, ki so delali že po več let. Zato je bilo upravičeno pričakovati odgovor, da v naslednjem daljšem obdobju žal ne more priti na vrsto. Tako nama je ostala zadnja možnost - graditi hišo na zemlji, ki sem jo posedoval od očeta.

Nsk: Ali ste že pred začetkom gradnje vedeli, da imate zemljišče v tako imenovanem zelenem pasu kjer nihče ne more graditi?

Jamšek: Vedel sem. Pred gradnjo sem odšel na občino, kjer so mi povedali, da ni moč graditi. Kasneje sem šel k predsedniku Mačku in ga prosil, če mi lahko mojo parcelo zamenja za zazidljivo. Predsednik Maček mi je predlagal, naj kupim montažno hišo v Zalogu - tako so takrat v večjem številu gradili. Stala je dvajset milijonov. To je bilo toliko, da v nobenem primeru ne bi uspel zbrati. Zato sem predsedniku Mačku povedal, da sem prisiljen graditi in da bom to tudi storil.

Nsk: Kaj vam je na vaše besede odgovoril predsednik Maček?

Jamšek: Povedal je, da bodo ob takšnem postopku nastale težave. Iskal sem rešitev. Ni in ni je bilo. Navsezadnje mi je ostalo le eno. Graditi.

Nsk: Ali ste na občini zaprosili za gradbeno dovoljenje?

Jamšek: Za gradbeno dovoljenje sem zaprosil velikokrat. Odgovorov ni bilo vedno, kadar pa so bili, je bilo v njih poudarjeno, da je to zeleni pas in ni mogoče graditi. Ostalo je upanje. Vendar - to je bilo močno, močnejše od bojazni.

Nsk: Kdaj točno ste začeli graditi?

Jamšek: Leta 1969. Že nekaj me

pripravljen pomagati, če mu prodaste 500 kvadratnih metrov svoje parcele.

Jamšek: Privolil sem, saj sem krvavo potreboval denar. Izkazalo pa se je, da domnevni znanec z občine ne more pomagati. Vzrokov ne vem. Prijatelju sem kljub temu prodal del svoje parcele. Vedel je, da ni zazidljiva. Zmenila sva se tudi, da lahko prodano zemljo dobim oziroma kupim za dvakratno ceno.

Nsk: Potem, ko ste dobili denar, ste verjetno gradili naprej. Menite, da so pristojne službe vseskozi vedele, da kljub prepovedi gradite?

Jamšek: Kupil sem gradbeni material. Gradil nekaj časa nisem. Glede pristojnih služb pa mislim, da so vedele, ali pa bi vsaj morale vedeti. Naj omenim, da se nisem sam bojeval za gradbeno dovoljenje. Pri tem mi je pomagala tudi mama, saj je večkrat odšla na občino. Starši so mi tudi finančno pomagali, zato so se bali, da ne bi prišlo do tega, kar se je zgodilo.

Nsk: Kako so stvari potekale naprej?

Jamšek: Novo upanje se je kmalu pojavilo. Bilo je pred 30. obletnico dneva ustaje. Takrat so v Zajčji dobri pripravljali veliko slovesnost. Zato so želeli razširiti in asfaltirati tudi cesto. Lastnike zemlje, čez katero teče cesta, so občinski mošje prosili, naj jo odstopijo. Nekateri so bili za to, drugi ne. Naša družina se je nazadnje odločila, da odstopi zemljo, če dobimo gradbeno dovoljenje. Moja mama je to povedala predsedniku Mačku. Dejal ji je, da ve, da gradim. Zatrtil je, da lahko nadaljujem - pod pogojem, da zemlje ne bom prodal naprej. To pa sem že storil, ne da bi mama vedela.

Nsk: Ste torej do letošnjega leta nemoteno nadaljevali z gradnjo?

Jamšek: Nemoteno ne, a večjih preprek ni bilo. Še vedno smo prosili za gradbeno dovoljenje, žal vselej brez uspeha.

Nsk: Kdaj ste zvedeli, da vam bodo rušili?

Jamšek: Letos, ko so me ponovno klicali k inšpektorju Kranjcu. Ob tem so mi dejali, da moram prenehati graditi. To pa sem storil že prej na zahtevo predsednika Mačka.

Nsk: Kako ste dobili to zahtevo?

Jamšek: Prišli so delavci milice in zahtevali, da preneham graditi. Zagrozili so mi, da bodo drugače že naslednji dan razstrelili to, kar sem zgradil.

Nsk: To je bilo resno opozorilo. Ste še naprej iskali možnosti, da rešite tisto, kar se ni dalo rešiti?

Jamšek: Od inšpektorja Kranjca sem dobil odločbo o rušenju. Žena se je zato napotila k njemu in ga prosila za pomoč. Obljubil ji je, da je pripravljen pomagati. Kasneje je ves postopek prevzela občina. Po-